

GREENPORTS
NEDERLAND

Jaarverslag 2022 Greenports Nederland

Samen werken aan circulaire tuinbouw

Inhoudsopgave

Voorwoord Adri Bom-Lemstra	3
Jaaroverzicht Greenports Nederland	
Highlights en resultaten voor en vanuit het netwerk	4
Versterking van het netwerk van de regionale Greenports	6
Raad van Advies en Dagelijks Bestuur	7
Branding & positionering tuinbouwcluster	8
Tuinbouw thema's uitgelicht	
■ Gebiedsaanpak Energie	10
■ Ruimtelijke Inrichting	12
■ Arbeidsmarkt en Onderwijs	14
■ Verslogistiek	16
■ Gezonde Mensen	17
■ Gezonde Planten	18
■ Innovatie	20
■ Internationalisering	21
Nawoord	22

Voorwoord Adri Bom-Lemstra

Het jaar 2022 trok een diep spoor in de wereldorde. Door de oorlog in Oekraïne beseften we ons meer dan ooit, dat een oorlog ineens heel dichtbij kan zijn en onze waarden diep raakt. We zijn geschokt door al het menselijk leed, dat hier onderdeel van uitmaakt.

Het tuinbouwcluster van Greenports Nederland heeft in 2022 verschillende impactvolle dossiers opgepakt en laten zien dat samenwerken, elkaar goed informeren en gezamenlijk standpunten innemen, loont. Ik denk daarbij aan de brandbrief richting ministers Jetten en Staghouver aan het begin van 2022, waarin we de effecten van extreme energieprijzen voor de ontwikkeling van zowel de glastuinbouw als voor het gehele tuinbouwcluster al vroegtijdig benoemden. Ook denk ik aan het in kaart brengen van de risico's van de Oekraïne oorlog voor de continuïteit van de voedselvoorziening van Noord-West Europa. Net zoals de gezamenlijke inspanningen die geleverd zijn om te komen tot een TEK regeling voor de ondernemer, zodat zij het hoofd kunnen bieden aan de stijgende energiekosten. Enorm veel dank aan alle partners, branches en ondernemers voor de samenwerking op deze en vele andere dossiers. Zonder onze unieke netwerk samenwerking waarbij de inzet van elke partner nodig is en waar we dankbaar gebruik maken van al het werk dat de regionale greenports verzetten, hadden we de resultaten op nationaal niveau niet kunnen neerzetten.

Eind vorig jaar hebben we in samenwerking met de glastuinbouwsector en de greenports het nieuwe energie convenant afgesloten met het Rijk. Partijen gaan werken aan maatregelen voor energiebesparing en verduurzaming die noodzakelijk zijn voor een economisch gezonde en renderende glastuinbouw. Het doel is een klimaat neutrale sector in 2040. Hiermee zijn wij toonaangevend voor veel andere sectoren binnen Nederland.

Ik zie tegelijkertijd dat er in het netwerk een groeiend besef is dat we door het gebruik van fossiele brandstoffen, gewasbeschermingsmiddelen en inzet van veel arbeidsmigranten als tuinbouwcluster in maatschappelijk opzicht kwetsbaar zijn. Hier moeten we mee aan de slag. We willen enerzijds van binnenuit een verbetering van onze reputatie realiseren en anderzijds het gesprek aangaan met onze omgeving op deze thema's. En daarbij vooral inzetten op de kansen en enorme potentie om bij te dragen aan een groene en gezonde maatschappij. Wij hebben prachtige producten en oplossingen in handen die essentieel zijn voor onze gezondheid, zowel fysiek als mentaal. Dit verhaal in de juiste balans neerzetten is niet eenvoudig en er is dus nog volop werk aan de winkel voor

alle leden van het netwerk. Greenports Nederland verbindt het cluster vanuit een neutrale positie en faciliteert de processen over de as van de inhoud. Daar ben ik trots op, maar dat mag u ook zeker zijn!

ADRI BOM-LEMSTRA

Voorzitter Greenports Nederland

Jaaroverzicht Greenports Nederland

Highlights en resultaten voor en vanuit het netwerk

Jaaroverzicht Greenports Nederland

Highlights en resultaten voor en vanuit het netwerk

SEPTEMBER EN VERDER

Als gevolg van de energiecrisis gaan we intensiever aan de slag met het in beeld brengen van de **effecten voor het cluster** via diverse werkgroepen (keteneffecten & financiën, energie, handelsposities en arbeidszaken). Met als doel het verkrijgen van **sterke** en complete informatie positie om de **lobby** van het tuinbouwcluster te ondersteunen.

NOVEMBER

De **TEK regeling** als steun voor MKB intensieve energie is vanuit het brede tuinbouw overleg in samenwerking met VNO-NCW door het kabinet opgezet, met een redelijk resultaat voor de productiebedrijven in de tuinbouw.

NOVEMBER

In samenwerking met de glastuinbouwsector en de greenports wordt het nieuwe **Convenant Energietransitie Glastuinbouw 2030** afgesloten met het Rijk.

SEPTEMBER

OKTOBER

NOVEMBER

DECEMBER

OKTOBER

Er wordt met de input uit de werkgroepen energiecrisis een basis informatie document en een **eenduidige verhaallijn** voor het gehele tuinbouwcluster opgesteld, inclusief een korte en lange termijn aanpak richting verschillende stakeholders. Dit ter ondersteuning van de communicatie-uitingen, media optredens en lobby vanuit het cluster.

OKTOBER

Op 5 oktober wordt het **Nationale Tuinbouwcongres** georganiseerd. Met meer dan 150 deelnemers wordt stilgestaan en gediscussieerd in workshops over het thema "Healthy cities, growing green!". Het congres vindt plaats op de wereldtuinbouw-tentoonstelling Floriade Expo in Almere.

OKTOBER

In samenwerking met Glastuinbouw Nederland organiseren we een webinar om het **netwerk te informeren** over de stand van zaken rondom de inspanningen in de **energiecrisis**.

DECEMBER

Een kick off bijeenkomst over de **positionering** van het **tuinbouwcluster** vormt de aanzet voor verbetering van het reputatiemanagement voor het gehele cluster. Verdere uitwerking volgt.

Versterking van het netwerk van de regionale greenports

Op 14 december 2018 is stichting Greenports Nederland opgericht. De reden hiervoor was om zo de regionale greenports te versterken en te verbinden aan landelijke thema's voor de tuinbouw. Greenports Nederland staat voor samenwerking en wil doorbraken en versnelling realiseren op de tuinbouw thema's die een landelijke aanpak vragen en die niet door andere partijen worden opgepakt.

Vanuit Greenports Nederland zijn de volgende initiatieven genomen om het netwerk te versterken:

- Binnen de regeling KIA maatschappelijk verdienvermogen is in samenwerking met diverse regionale greenports ondersteuning gegeven aan het project 'Kennis voor Verdienvermogen: Cash naar de Kringloop'. Het project loopt nog.
- Topsector Tuinbouw & Uitgangsmaterialen (T&U)/TKI gaat met Greenports Nederland optrekken om door onderzoek opgedane en beschikbare kennis naar de ondernemers te brengen. Dit gebeurt onder andere door samenwerking met het netwerk van de regionale greenports en aangesloten HBO's. Via onder andere regionale, thematische bijeenkomsten kunnen innovatiemakelaars samen met de thema specialisten uit de regio innovatie bij ondernemers stimuleren en aanjagen.
- Inzending van consultatie voorstellen inzake de Stikstofwet en klimaatakkoord namens de greenports. Zo is door Greenport Aalsmeer aangegeven dat het transformeren van verouderde glastuinbouwgebieden op veengronden naar nieuwe functies met

natuur een haalbaar idee kan zijn. Bijvoorbeeld door bedrijven uit te kopen of te verplaatsen. In meerdere provincies liggen kleine clusters die daarvoor geschikt zijn, zoals bijvoorbeeld rond Roelofarendsveen en Ter Aar. Voor het klimaatfonds is gepleit om investeringen op te nemen in Energie-infrastructuur (warmteleidingen/lokale warmtenetten) en projecten waar sprake is van glastuinbouwproductie tegen of in bebouwde omgeving.

- De thematafels gebiedsaanpak energie en ruimtelijke inrichting zijn samengevoegd naar een nieuwe tafel "duurzame gebiedsontwikkeling", waarbij naast energie (warmte en elektra) ook andere domeinen zoals water, biodiversiteit, huisvesting en infrastructuur vanuit een integrale aanpak benaderd worden. Met ingang van 1 januari 2023 is dit geëffectueerd.
- De ondertekening van het Convenant Energietransitie Glastuinbouw 2030, waar de greenports en GPNL voor de gebiedsaanpak mede-ondertekenaar zijn van het convenant (naast Glastuinbouw NL, EZK en LNV en het ministerie van Financiën).

- Het netwerk van regionale greenports wordt uitgebreid. Door een greenport ontwikkeling in de provincie Brabant met de start van GreentechPort Brabant en de Greenport Noord in de noordelijke provincies.

Raad van Advies en Dagelijks Bestuur

Het Nederlandse tuinbouwcluster heeft zich als netwerk via zeven regionale greenports en tuinbouw regio's publiek/privaat verenigd in Greenports Nederland. Diverse landelijke brancheorganisaties, de Topsector T&U, een aantal toonaangevende bedrijven en diverse kennisinstellingen en LNV zijn tevens netwerkpartner.

Greenports Nederland werkt aan de uitvoering van de gezamenlijke [nationale tuinbouwagenda](#). Daarin staan de ambities voor het (verder) verduurzamen en het versterken van de concurrentiepositie van de tuinbouwsector vormgegeven.

Eind 2021 is bepaald om het brede strategische platform van het netwerk de naam Raad van Advies te geven. De Raad van Advies is naast het strategisch platform van Greenports Nederland, de opdrachtgever van de Nationale Tuinbouwagenda en bespreekt op reguliere basis de voortgang met de minister van LNV. In het verslagjaar hebben we de opzet van de bijeenkomsten meer gericht naar visievorming en verdieping op strategische thema's voor het Nederlandse tuinbouwcluster. Daarnaast is haar adviesrol goed verankerd in het jaarcyclus proces.

Het Nederlands tuinbouwcluster heeft al op vele fronten stappen gezet op weg naar een circulaire sector

Naast de reguliere agenda zijn de volgende thema's dit jaar besproken:

- Toekomstige energievoorzieningen voor de glastuinbouw, in combinatie met kansen naar de bebouwde omgeving (maart 2022).
- Waterstof als alternatieve brandstof voor het verwarmen van kassen (maart 2022).
- De opkomst en mogelijkheden van Private Equity als versneller voor ontwikkeling van het (technische) tuinbouwcluster (juni 2022).
- De behoefte en ontwikkeling van een objectieve duurzaamheidsmeting (Hortifootprint) in de sierteelt en voedingstuinbouw (september 2022).
- De status van "circulaire tuinbouw" in de praktijk, de kansen en dilemma's (december 2022).

Samenstelling Dagelijks Bestuur

Het Dagelijks Bestuur (DB) van de Stichting Greenports Nederland bestond aan het einde van het jaar 2022 uit drie personen zijnde, Stefanie Miltenburg (Royal FloraHolland) (voorzitter), Arne Bac (Rabobank Nederland) en Kees de Kat (Fruitmasters). Adri Bom-Lemstra (voorzitter van de Raad van Advies) en Meindert Stolk (gedeputeerde Provincie Zuid-Holland) zijn tevens vaste deelnemers van de vergaderingen. Waarbij Meindert Stolk een vertegenwoordigde rol heeft vanuit de deelnemende provincies Zuid Holland, Noord Holland, Gelderland en Limburg.

In het bestuursjaar is afscheid genomen van de bestuurders Michiel Jansen (Dole Europa) en Saskia Goetgeluk (Brightlands Venlo). De DB leden zijn tevens bezoekers van de Raad van Advies bijeenkomsten om de verwachtingen vanuit het netwerk op een wijze juiste te vertalen in haar beleid.

Branding & positionering tuinbouwcluster

We zien in onze sector goede initiatieven op gevoelige onderwerpen. Neem duurzaamheid, gewasbescherming, verpakkingen, gebruik van water. We maken stappen, ontwikkelen en innoveren. We proberen impact te maken op thema's waar anderen nog van wegblijven. En toch voelen we die kritische massa op ons afkomen.

Hoe gaan we daar als sector mee om? Hoe zorgen we er gezamenlijk voor dat we regie pakken op onze reputatie? En zorgen we ervoor dat onze boodschap duidelijk over de Bühne komt bij onze doelgroepen. Met deze vragen is het programma positionering en branding van de (glas)tuinbouwsector in 2022 gestart en vindt zijn doorgang in 2023.

- Opstart community met de communicatieadviseurs van de branches, greenports en Topsector. Procesafspraken gemaakt voor de komende periode.
- Startnotitie branding/positionering op hoofdlijnen besproken bij tuinbouw lobbyisten overleg en programmamanagers greenports.
- Organisatie en opzet van kick off bijeenkomst positionering (glas)tuinbouwsector op 20 december 2022. Hiervoor zijn uitgenodigd ondernemers, branches, en een aantal greenports.

Tuinbouw thema's uitgelicht

In 2019 zijn thematafels gestart rondom de meest relevante landelijke thema's in de tuinbouw. De focus is en blijft om met de regionale greenports, brancheorganisaties en kennisinstellingen via een triple helix benadering de juiste verbinding en versnelling aan te brengen per thema. In 2022 is de focus uitgegaan naar de thema's Gebiedsaanpak Energie, Ruimtelijke Inrichting, Arbeidsmarkt & Scholing en Verslogistiek zonder daarbij uiteraard de andere thema's uit het oog te verliezen. Hieronder een overzicht van de activiteiten per thematafel.

- Gebiedsaanpak Energie
- Ruimtelijke Inrichting
- Arbeidsmarkt en Onderwijs
- Verslogistiek
- Gezonde Mensen
- Gezonde Planten
- Innovatie
- Internationalisering

Thematafel Gebiedsaanpak Energie

In het jaaroverzicht is al stilgestaan bij de zorgwekkende ontwikkeling van de energieprijzen en de activiteiten vanuit het netwerk om de politiek uit te dagen met passende ondersteuning te komen. Dit onderwerp heeft bij de tafel Gebiedsaanpak Energie ook terugkerend op de agenda gestaan.

In 2022 heeft de uitrol van het landelijk programma 'Gebiedsaanpak Energie Glastuinbouw' veel inzet gevraagd. Met provincies worden jaarlijks maatwerkafspraken gemaakt over de voortgang van de energietransitie, de benodigde activiteiten en daaraan gekoppelde inzet vanuit het programma voor de energietransitie in de tuinbouwgebieden. Inmiddels ondersteunen 6 provincies (met 75% van het glasareaal) het programma en maken er gebruik van. In 2023 is de verwachting dat alle provincies zullen aansluiten.

Het programma gebiedsaanpak is onderdeel van het grotere programma "Kas als Energiebron". Dit onderdeel wordt uitgevoerd door Glastuinbouw Nederland samen met de greenports. Greenports Nederland is eindverantwoordelijk en opdrachtgever.

Er is in 2022 aandacht besteed aan:

Netwerkontwikkeling

- 2x een community-bijeenkomst georganiseerd. Het delen van kennis in ons netwerk en aan regionale en gemeentelijke contactpersonen via best practices en het belichten van kansen of knelpunten in de energietransitie zijn daarbij het uitgangspunt. Dit jaar zijn er twee bijeenkomsten met de werkgroep Gebiedsaanpak georganiseerd met de thema's: 'Energietransitie in de praktijk' en het thema 'Voldoende elektriciteit? Een gespannen situatie'.

Expertise voor de regio's

De energiemanager en regionale coördinatoren vanuit Glastuinbouw Nederland en de greenports leveren expertise en inzet in alle tuinbouwregio's rond de ontwikkeling van collectieve oplossingen voor de energietransitie. In schema hiernaast staan de activiteiten op een rij.

Vorbereiding nieuw energie-convenant "energietransitie glastuinbouw 2022-2030"

- De inhoud van het nieuwe energieconvenant is voor de gebiedsaanpak door de werkgroep opgesteld en ingebracht in het traject binnen KaE.
- Naar aanleiding van de brief LNV inzake pakket glastuinbouw (dd 22 april 2022) is bestuurlijk overleg gevoerd met top ministeries EZK, LNV en Financiën. Dit overleg is inmiddels uitgegroeid tot een strategisch overleg, waar de voortgang op het energie-dossier wordt besproken.

Provincie	Tuinbouwgebied	Rol /activiteiten programma 'Gebiedsaanpak'
ZH-Westland	Maasdijk, Polanen, Wippolderlaan, Kralingerpolde	advisering, businesscases en procesondersteuning (o.a. warmtecooperaties), WNW en samenwerking met ETP, Geo4Energy, Infraco en oa Shell
ZH-Oostland	Noukoop Balijade, Noordpolder, Zuidplaspolder en Wilgenlei	idem o.a EBOP. Hier zijn ontwikkelende partijen: Eneco, Wayland, Iteco en Hal
ZH-eilanden	Voorne	idem
Zeeland	Sint-Annaland, Bathpolder-Kapelle, Sirjansland	regio-coördinatie en kennisondersteuning. Haalbaarheidsverkenning uitkoppeling restwarmte en CO ₂ vanuit BASF plant in Antwerpen voor Bathpolder en Kapelle. Ook mogelijkheden waterstof
Noord Brabant	Heusden	gebiedsinventarisatie,
Limburg	Siberie, Californie, e.a.	regio-coördinatie en inventarisatie. Concrete analyse met AgroEnergy en VB voor ontwikkeling warmte en CO ₂ net voor glastuinbouw Californie
Gelderland	Bommelerwaard	regio-coördinatie en procesondersteuning
Friesland	Waadhoeke	regio-coördinatie, proces- en kennisondersteuning. Met name geothermie en biomassa
Noord Holland	Aalsmeer	businesscases en procesondersteuning, met name geothermie D4 en restwarmte uit datacenters Schipholpark

"De glastuinbouw wil verduurzamen en dus van het gas af. Met het oog op klimaatverandering en de opwarming van de aarde is dit noodzakelijk. Het nieuwe convenant Energietransitie is daarmee voor de sector een belangrijke afspraak." Stefanie Miltenburg, voorzitter dagelijks bestuur Greenports Nederland

Thematafel Ruimtelijke Inrichting

Bottom up gebiedsontwikkeling: De thematafel Ruimtelijke Inrichting had als doelstelling om drie tot vijf nieuwe gebieden op te starten waarbij in minimaal twee gebieden de initiatieffase zou worden afgerond en doorgaat naar de planvorming.

Vorig voorjaar zijn de eerste twee gebieden naar een volgende fase gegaan en overgedragen aan de regionale greenport, zijnde: Baan & Sotaweg en Duin- en Bollenstreek. Ook de twee gebieden die in 2021 zijn gestart -Oranjepolder en Made- zijn in de tweede helft van 2022 aan de betreffende regio's (Greenport/provincie/gemeente) overgedragen.

Het proces in Made is in augustus vanuit Greenports Nederland afgerond en overgedragen aan de hiervoor opgerichte ondernemerscoöperatie. Oranjepolder is in oktober overgedragen aan de gemeente Westland en provincie Zuid-Holland.

In september heeft de stuurgroep besloten de gebiedsgerichte initiatieffase in de Leutensche Leigraaf (Gelderland) op te starten. Inmiddels hebben de eerste gesprekken met leidende ondernemers plaatsgevonden. Oriënterende gesprekken zijn gestart in: Greenport West-Holland (Polanen en Pijnacker West) en Greenport Noord-Holland Noord (Enkhuizen/Warmerhuizen).

"De transitietafel ruimtelijke inrichting heeft in 2022 weer mooie stappen gezet. De vier gebiedsgerichte aanpakken zijn aan de regionale partijen overgedragen. Ook is tijdens een werkbezoek kennis uitgewisseld over de ontwikkeling van duurzame energievoorziening bij ondernemers en zijn er voorbeelden gedeeld hoe samenwerken kan leiden tot concrete resultaten in de gebieden."

Meindert Stolk, gedeputeerde provincie Zuid-Holland

Instrumentarium, visievorming en kennisontwikkeling

In de tweede helft van juni is vanuit Greenports Nederland een interessant werkbezoek aan het Altongebied in Heerhugowaard (Greenport Noord-Holland Noord) georganiseerd. Tijdens het bezoek zijn de bedrijven Tesselaar Freesia, NH Paprika en Amigo plant bezocht en vertelden de ondernemers over het doorlopen gebiedsproces, hun bedrijfsontwikkelingen en duurzame energieoplossingen.

Advies aan gemeenten

Na de zomer heeft de werkgroep een analyse opgeleverd inzake de verkleuring van twee tuinbouwgebieden met als doel hier leerpunten uit te halen. Als gevolg van de energiecrisis dreigen een aantal bedrijven te stoppen en/of komen glasopstanden (al dan niet tijdelijk) leeg te staan. Dit versterkt het risico op verkleuring van

Werkbezoek Altongebied, Heerhugowaard

een tuinbouwgebied. De tafel heeft een brief aan de tuinbouw gemeenten gestuurd met daarin een oproep om "de glastuinbouwbestemming" in de concentratiegebieden vast te houden, dit om verloedering en ongewenste en onomkeerbare ontwikkelingen te voorkomen die toekomstige modernisering in de weg staan.

Ook is een analyse uitgevoerd met betrekking tot de ontwikkelingen rondom zonnepanelen op (glas)tuinbouw bestemming en de beleidsmatige mogelijkheden vanuit gemeenten op dit vlak. Het opgestelde discussiedocument is 28 november in de projectgroep besproken en wordt in 2023 door Glastuinbouw Nederland tot een advies uitgewerkt.

Overige zaken

- ▣ Nationaal programma Landelijk Gebied: oriëntatie met betrekking tot de opzet transitiefonds (stikstof fonds) ten behoeve van de tuinbouwgebieden.
- ▣ Toevoeging instrument: gebiedsatelier (RVO) aan instrumentenkoffer: <https://www.greenports-nederland.nl/gereedschapskist-ruimtelijke-inrichting>.
- ▣ Aanzet voor Bestuurlijke Afspraken voor het instrument "bindende herstructurering" voorbereid en besproken binnen de stuurgroep. Via de greenports wordt een pilot gezocht.

Thematafel Arbeidsmarkt en Onderwijs

De tafel Arbeidsmarkt & Onderwijs heeft in 2022 branding, internationale medewerkers en regionale samenwerking als transitithema's voor de komende jaren gekozen. Branding van het tuinbouwcluster als een aantrekkelijke en betekenisvolle plek om te werken is noodzakelijk en wordt door de afzonderlijke arbeidsmarktpartijen ook opgepakt. Er is in 2022 een samenwerking gestart met LTO-NL, Glastuinbouw Nederland, GroentenFruit Huis rondom werken in de land- en tuinbouw.

Huisvesting

De huisvesting en positie van internationale medewerkers binnen het tuinbouwcluster vraagt onverminderd de aandacht. Er is onvoldoende huisvesting beschikbaar waardoor internationale werknemers minder vaak voor Nederland kiezen als plek om te werken. Op een toch al krappe arbeidsmarkt is dat een grote zorg.

In het verslagjaar is onderzocht waarom de vele bouwinitiatieven die er wel zijn voortijdig stranden in de gemeentelijke besluitvorming en welke handelingsperspectieven er zijn. Er is een mailing naar alle gemeenteraden en gemeentebesturen gestuurd van de Greenport provincies, namens de landelijke bestuurlijke tafel met medeondertekening van alle belangenbehartigers. In de mailing is het onderzoeksrapport van Decisio aangeboden, alsmede de digitale versie van het inspiratieboek ["Een plek onder de zon"](#).

Zo wordt het netwerk van de greenport gemeenten geactiveerd om samen te werken rond het beleid voor huisvesting van internationale werkers, wat met name gericht op semi-tijdelijke huisvesting.

De community van lokale bestuurders wordt gefaciliteerd door kennis- en ervaringsuitwisseling in dit dossier. In samenwerking met Greenport Aalsmeer is het Webinar 'Meer internationale werknemers én betere huisvesting? 'Maar hoe dan?' gereorganiseerd. Met presentatie, onderzoek naar internationale medewerkers in de tuinbouw en een paneldiscussie.

Regionale kenniscentra

Voor het organiseren van kennisontwikkeling en -overdracht op regionale schaal zijn in bestaande samenwerkingsverbanden in de greenports hoopvolle initiatieven ontstaan, zoals campussen en meeting points. Overleg heeft plaatsgevonden over regionale samenwerking Arbeidsmarkt & Scholing bij Fruitmasters met World Horti Centre, Brightlands, meeting points T&U en Fruit Tech Campus. Een mooie start in de versterking van regionale campusvorming.

"We moeten alles op alles zetten om goede mensen voor de sector te winnen en te behouden. Arbeidsmarkt & Onderwijs is een

van de kritische succesvoorwaarden voor bedrijfszekerheid in de tuinbouw. Innovatie, kennisontwikkeling en overdracht moeten sectoroverstijgend vormgegeven worden met alle partijen in het tuinbouwcluster samen. Alleen samen hebben we genoeg in de melk te brokkelen om daadwerkelijk wat te bereiken. Binnen Greenports werken we daar hard aan en dat zullen we blijven doen." Eric Douma, portefeuillehouder Arbeidsmarkt en scholing LTO Nederland

Thematafel Verslogistiek

Op verzoek van de thematafel is vanuit de Erasmus Universiteit geanalyseerd hoe de logistieke 'Versketen' werkt en wat daarin de knelpunten zijn die een echte doorbraak van modal shift in de weg staan. Dit heeft geresulteerd in het eindrapport "Modal Shift in Verslogistiek".

Gedurende dit traject is de samenwerking rond modal shift opgestart met topsector logistiek, programma Joint Corridors Off Road.

Ook is aansluiting gezocht bij Greenport West-Holland en hun strategische verkenning samen met MOVE. De daaruit voortkomende regionale Versnetwerk Strategie bevat grotendeels dezelfde prioriteiten als de landelijke aandachtspunten vanuit de tafel Verslogistiek. In 2023 willen we dit doorvertalen naar een projectenlijst om in te brengen in het overheidsprogramma Goederenvervoerscorridors.

Netwerk ontwikkeling

In april is een netwerkbijeenkomst Green meets Ports georganiseerd met als thema 'Modal Shift in Verslogistiek'. Op deze bijeenkomst is het eerder genoemde eindrapport overhandigd aan Michel Jansen (voorzitter thematafel Verslogistiek) en is vervolgens op drie bestaande corridor-lijnen met bestemmingen Spanje/Portugal, Venlo en Scandinavië het netwerk uitgedaagd om aan te haken vanuit Verslogistiek.

Nieuw kompas voor de tafel

In de loop van 2022 heeft de thematafel zich gebogen over haar agenda, positie en organisatie/aanpak. De belangrijkste verandering is dat we gaan werken met een ondernemersplatform om de werkagenda van de tafel goed te verbinden met het bedrijfsleven en deze projecten onderdeel te maken van overheidsprogramma's.

Op naar een meerjaren investeringsplan

Op het Agri & Food congres op 21 april is door de voorzitter Adri Bom-Lemstra het belang van duurzame Verslogistiek voor de concurrentiepositie van de tuinbouw toegelicht. Samen met Buck Consultants is het Meerjarig Investeringsplan Duurzame Verslogistiek gelanceerd. Voor verbetering van duurzaamheid is een aanpak via verschillende programmaliijnen nodig, waarbij zowel bedrijfsleven als overheid bereid zijn in onderliggende projecten te investeren. Dit plan wordt in 2023 verder uitgewerkt.

Overige zaken

- ▣ Aandacht besteed aan de positie van logistiek in de opzet van de Hortifootprint.
- ▣ Samenwerking met TNO en Greenport West-Holland rond Digitalisering van de Versketen.

"Wij pakken voor ondernemers uit het Nederlandse tuinbouwcluster, die behoefte hebben aan focus op de verduurzaming van de Verslogistiek in de keten, de collectieve vraagstukken op." Michel Jansen, Managing director Dole Europe bv

Thematafel Gezonde Mensen

De rode draad in het afgelopen jaar is de ontwikkeling van de Roadmap Voeding, Gezondheid en Leefomgeving. Via deze Roadmap wordt vanuit drie topsectoren (Agri & Food, LifeScience & Health en Tuinbouw & Uitgangsmateriaal) en twee ministeries (ministerie van LNV en VWS) samengewerkt om voeding en een groene leefomgeving te laten bijdragen aan de gezondheid. Doel is realisatie van cross-over projecten, waarin de medische wereld en de groene wereld elkaars kennis en netwerk kunnen gebruiken.

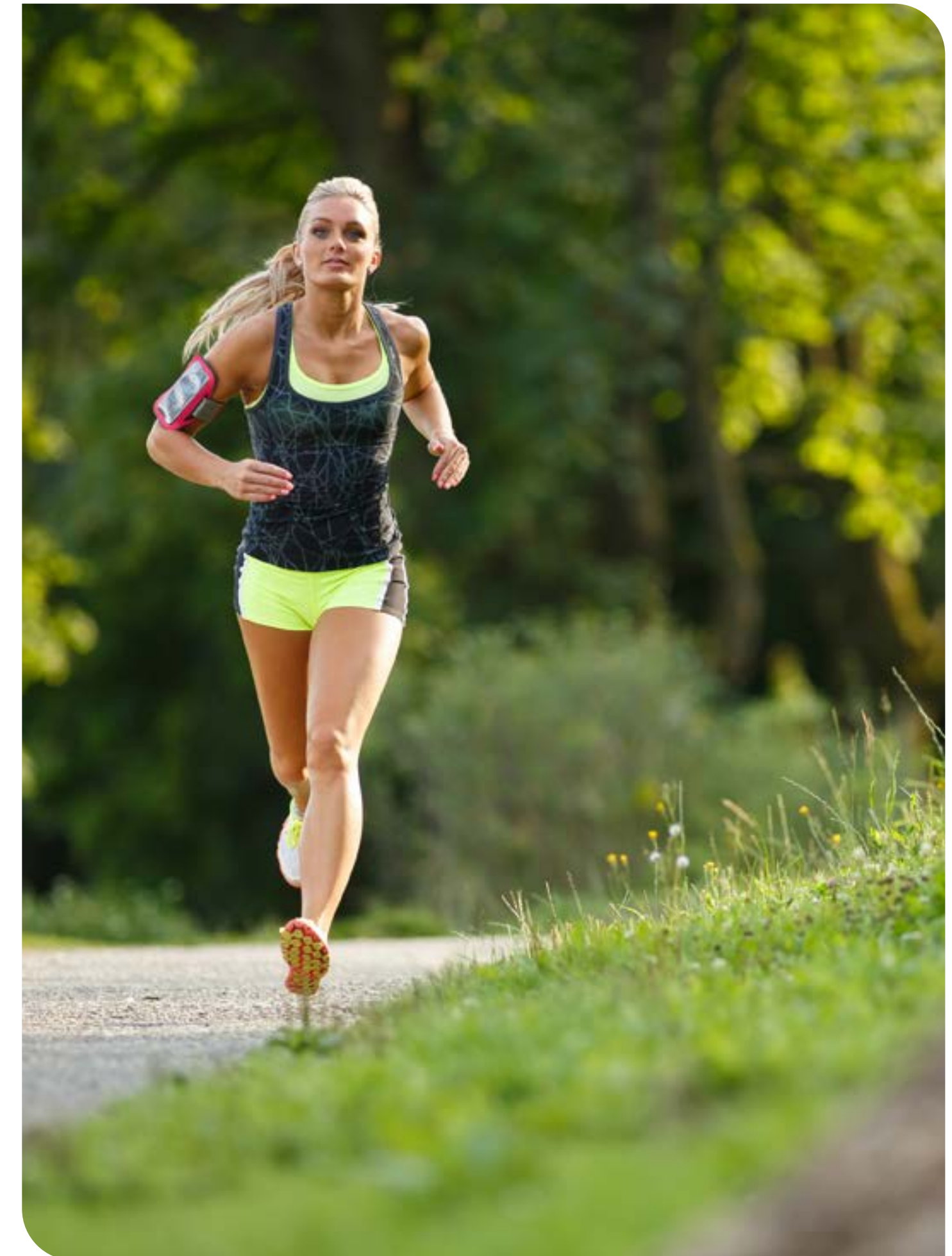
In 2022 zijn de eerste activiteiten vanuit de Roadmap uitgevoerd:

- HAS Den Bosch heeft een (digitale) regionale kaart met gezondheidsinitiatieven van steden en gemeenten opgesteld.
- Begin september heeft op de Floriade een congres rond 'Voeding in de Zorg' plaatsgevonden waar GroentenFruit Huis en de topsector T&U een deel van de organisatie hebben gedaan.
- Greenport West-Holland is actief met gemeenten in haar regio aan de slag met dit thema.

In 2023 wordt dit verder uitgebouwd. Greenports Nederland, en haar netwerk, is aanjager en verbinder in deze Roadmap.

In juni was de tafel onder de vlag van Greenports Nederland deelnemer van het VNG-congres. De tafel wil via contacten met gemeenten ondersteuning geven bij de ontwikkeling van gezondheidsprogramma's, om zo het belang van voeding en groene leefomgeving terug te laten komen in de gemeentelijke aanpak. Het beeld is dat er veel versnippering is van allerlei goede initiatieven. Het blijft een uitdaging om met landelijke belangenorganisaties en overheden tot een meer gezamenlijke aanpak te komen.

In ons netwerk wordt het thema ondersteund vanuit verschillende branches, bedrijven en regionale greenports. Zo hebben Glastuinbouw Nederland en Greenport West Holland het thema 'gezondheid en geluk' in 2022 prioriteit gegeven en de ambitie in visiedocumenten omschreven. Voor 2023 wordt daarom onder andere gewerkt aan een themasessie voor de Raad van Advies.

Thematafel Gezonde Planten

De tafel ondersteunt de ambities van de "farm to fork" (F2F) strategie en zoekt naar een juiste rol voor het Nederlandse cluster om haar gidsfunctie te kunnen uitoefenen en wil bijdragen aan een duurzame productie van voedsel en siergewassen en de afzet ervan bevorderen.

Dit doen we door uit te gaan van gezonde weerbare planten in een weerbaar teeltsysteem, die minder afhankelijk zijn van chemische gewasbeschermingsmiddelen. Stip op de horizon: de emissie van gewasbeschermingsmiddelen naar het oppervlakte- en grondwater is in 2030 vrijwel nihil.

Hierbij zoekt ze naar samenwerking met andere branches en tuinbouwregio's om de benodigde transitie te versnellen. Zo is het initiatief genomen om op de Grüne Woche van 2023 het gesprek aan te gaan met Tweede Kamerleden en de minister van LNV om de samenwerking op dit thema te versterken.

Europees speelveld en kleiner middelenpakket

IPM (integrated pest management) is sinds 2014 vastgelegd middels de Europese richtlijn Sustainable use directive (SUD). Telers zijn hierdoor reeds verplicht via de gewasbeschermingsmonitor hun inzet op IPM vast te leggen. In 2022 is een voorstel verordening 'Sustainable Use Regulation' (SUR) gepubliceerd door de Europese Commissie waarin de doelen van de F2F strategie zijn verwerkt (zogenaamde SUD-SUR omzetting).

Deze wijziging heeft geleid tot het aanleveren van consultatie-input om de transitie vanuit de Nederlandse tuinbouw succesvol in te richten. Daarbij pleit de thematafel onder andere om:

- Concrete voorstellen om de beschikbaarheid van alternatieven op de markt te vergroten en te stimuleren en wettelijke barrières voor moderne verdelingstechnieken weg te nemen.
- Uit te gaan van milieu-last in plaats van kilogrammen, waar het gaat om reductie van gewasbeschermingsmiddelen.
- Onderscheid te maken tussen verschillende soorten teeltsystemen, zodat innovatieve en duurzame productiemethoden niet worden ontmoedigd.
- Biologische en laag risico producten als duurzaam alternatief voor chemische gewasbeschermingsmiddelen te behouden in gevoelige gebieden.

Verder is vanuit de tafel opgemerkt dat het steeds kleiner wordende middelenpakket een actief beleid vraagt vanuit het Rijk om binnen de bestaande kaders adequaat te acteren. Om die reden is er een brief aan de minister van LNV gestuurd over het activeren van passende wetgeving voor biostimulanten.

Overige zaken

- In het verslagjaar zijn de pilots onder het uitvoeringsprogramma (UP - LNV) gestart. In de werkgroep zijn deze - waar mogelijk - verbreed in de keten richting opkweek en afzet. De tafel richt zich hierbij op het verbeteren van het verdienmodel in de keten. Dit doen we door te onderzoeken (onder andere via afzetpartners in de sierteelt en groenten & fruit branche) of de marktvraag van duurzamer geteelde producten zich vertaalt in een beter verdienmodel voor de producent.
- Ondanks de vele initiatieven (platform duurzame glastuinbouw, LNV UP, DAW) blijven de gewenste resultaten om de waterkwaliteit in oppervlakte en grondwater te verbeteren te laag. Vanuit de tafel is een eerste expertmeeting belegd om de inspanningen rond Kader Richtlijn Water effectiever te maken. De opzet van deze meetings, waar van elkaar leren en inspireren centraal staat, wordt in 2023 gecontinueerd.

"Gelet op de grote opgaven die op de sector afkomen, is het zeer waardevol om elkaar vanuit de verschillende sectoren goed 'vast te houden'. Samenwerken, uitwisselen van kennis, gebruik maken van elkaars kennis en kunde en de structuur van de greenports zijn sleutelwoorden voor efficiency en resultaat" Jaap Bond, boegbeeld Topsector Tuinbouw & Uitgangsmaterialen (T&U)

Thematafel Innovatie

De tafel Innovatie richt zich op het verbeteren van de innovatieprocessen binnen het tuinbouwcluster. Dit doen we onder andere door het ontwikkelen van werkwijzen en structuren om ondernemers beter te informeren en faciliteren.

Tevens worden er nieuwe verbindingen gelegd met organisaties buiten de tuinbouw (o.a. topsectoren, kennisinstellingen). In 2022 is een wijziging doorgevoerd in de aanpak en werkwijze bij deze tafel. Werkgroepen blijven in stand, maar bestuurlijk overleg wordt anders vormgegeven.

Overige zaken

- Afronding werkgroep 'van koplopers naar kopgroep' met oplevering van valorisatie-schema Innovatie.
- Bijeenkomst georganiseerd voor greenport-betrokkenen met uitleg over inhoud van call PPS 2022 en mogelijkheden gebruik regeling Experimenteerruimte KIA Maatschappelijk Verdienvermogen.
- Overleg met topsector over stagnerende voortgang in samenwerking op 'Valorisatie Innovatiekennis' met een belangrijke rol voor innovatie(managers) bij regionale greenports.

Thematafel Internationalisering

De thematafel Internationalisering zet in op verbreding van het 10-puntenplan ([tuinbouw ambities binnen Farm to Fork](#)) naar andere tuinbouw EU-regio's. Zo heeft Ilse Zaal (gedeputeerde Provincie Noord-Holland) onder andere op het ERIAFF congres in Thessaloniki (Griekenland) en tijdens een Tuinbouw-meetup in Brussel de Nederlandse gidsrol in de verduurzaming onderstreept. Dit deed ze vanuit haar positie als voorzitter van de Europese regio's.

In oktober is de [Horticulture Tomorrow rapportage](#) verschenen. Dit rapport gaat over de concurrentiepositie en innovatiekracht van het NL-tuinbouwtechniekcluster en laat zien dat er naast een stimulerend overheidsbeleid meer nodig is. Zo is er in beeld gebracht dat het bedrijfsleven zich opmaakt voor nieuwe verdienmodellen waar IP (intellectueel eigendom), internationale samenwerking op het gebied van servitization een steeds grotere rol gaan spelen.

Bij de afsluiting van het Nationaal Tuinbouwcongres in oktober is het eindrapport uitgereikt aan het boegbeeld van de topsector Tuinbouw & Uitgangsmateriaal Jaap Bond en Greenports Nederland voorzitter Adri Bom-Lemstra. AVAG heeft de conclusies van deze rapportage gedeeld met de achterban. Dit ontwikkelde concept kan in de toekomst breder ingezet worden.

Verder is aan het einde van het verslagjaar vanuit de bestuurders aangegeven om in 2023 aan de slag te gaan met een smallere agenda die zich met name richt op de positionering van het tuinbouwcluster binnen de internationale uitdagingen.

Overige zaken

- De website Dutch Horticulture in China, opgezet door Greenports Nederland, biedt kennis en informatie voor de hele tuinbouwketen voor bedrijven die handel doen - of willen doen - in China of met Chinese partijen. De site is sinds eind 2021 in de lucht. Het officiële startschot was op de Floriade 2022 in aanwezigheid van de Chinese ambassadeur en het netwerk (deze meeting is opgezet in samenwerking met RVO en de provincie Zuid Holland).

"We hebben met het ambitie-document een breed gedragen overzicht gemaakt waarin we de kansen van de tuinbouwsector in relatie tot de doelen van Farm to Fork strategie hebben aangestipt. Afgelopen jaar hebben we daarop doorgepakt en hebben we Europese regio's uit het ERIAFF netwerk weten te interesseren voor een gezamenlijke aanpak, dit is bij uitstek een mooi resultaat van deze tafel waar we de komende jaren op voort kunnen bouwen." Ilse Zaal, gedeputeerde provincie Noord-Holland

- Vanuit RVO is gevraagd mede invulling te geven aan de communicatie van de "BAR" (Brexit Adjustment regulation) richting de het bedrijfsleven. We hebben de branches geïnformeerd en gaan met de tafel Internationalisering in gesprek wat een passende invulling van het EU handelsprogramma kan zijn.

Nawoord

In het jaarplan 2023 'Zicht op maatschappelijke meerwaarde' zet Greenports Nederland de uitgezette lijn van afgelopen jaren door, maar houden we ook rekening met de veranderingen die voortkomen uit de transitielijnen, het reputatie vraagstuk en uiteraard de economische en maatschappelijke situatie.

Het Nederlandse tuinbouwcluster kan niet op haar lauweren rusten. Door de verschillende crisissen worden we door eendrachtig werken zeker nog weerbaarder, maar dat is niet genoeg. Een deel van de uitdagingen en dilemma's voor de toekomst liggen buiten de directe invloedssfeer en vragen om andere en nieuwe verbindingen. Ik denk daarbij aan het nog meer sluitend maken van de regionale kringlopen, inzet van nieuwe digitale technieken en versterken van de biodiversiteit. Daarbij zie ik een belangrijke rol voor het tuinbouwcluster en zal ze daarbij nog meer dan in het verleden de (internationale) samenwerking moeten opschalen.

We gaan dit doen vanuit welbegrepen eigenbelang, ondersteunt met een goede en stevige positionering en reputatie-aanpak. We bouwen volop verder op het sterke fundament van het cluster.

RUTGER LOMMERSE

Secretaris Greenports Nederland

Samenwerken is groeien

Greenports Nederland is de netwerkorganisatie voor het Nederlandse tuinbouwcluster.

Haar activiteiten worden mede mogelijk gemaakt door de provincies Noord-Holland, Zuid-Holland, Limburg en Gelderland

provincie limburg

